

ҲАЛЛИ МУШКИЛОТИ ИСТИФОДАИ ЗАХИРАҶОИ ОБӢ: ҶАНБАҶОИ МИЛЛИЮ БАЙНАЛМИЛАӢ

(дар заминаи суҳанрониҶои Пешвои миллат дар Конфронси оби СММ оид ба баррасии миёнамуҳлати фарогири татбиқи Даҳсолаи байналмилалии амал

“Об барои рушди устувор”, солҶои 2018-2028, 20-25 марти соли 2023)

Истифодаи захираҶои оби минтақаи Осиёи Марказӣ аз он ҷумла Ҷумҳурии Тоҷикистон, сол то сол ба яке аз масъалаҶои муҳимтарини сиёсати кишварҶои ҳавзаи баҳри Арал табдил ёфта, метавонад дар пешрафти иқтисодиёти кишварҶои минтақа нақши бузурге дошта бошад. Таваҷҷуҳи ҷомеаи ҷаҳониро ба муҳим будани ин масъала ҷалб намуда, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, Пешвои миллат, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон ҷунин қайд менамояд: «... сол то сол дар кураи Замин ҳаҷми обҶои ошомиданӣ коҳиш меёбад, хавфи ба амал омадани «буҳронҶои об» воқеӣ мегардад... Ҷамагон бояд фаҳманд, ки арзишмандии об на камтар аз арзишмандии нафт, газ, ангиштсанг ва дигар навъҶои сӯзишворию манбаъҶои энергия барои рушди устувори кишвар ва минтақа мебошад».

Чи тавре, ки ба ҷамагон маълум аст мавзӯи мазкур на танҶо хусусияти локалӣ (ҷумҳуриявӣ) дорад, балки ин масъала дар сатҳи глобалӣ (байналмилалӣ) мавзӯи муҳим ва рӯзмарра ба ҳисоб меравад. Аз ин ҷост, ки дар нишастҶои байналмилалӣ Пешвои миллат бо иқдомҶои наҷиби худ баромад намуда, диққати иштирокчиёнро ба масъалаҶои ҳифзи захираҶои об ҷалб намудаанд ва вобаста ба ин як қатор санадҶои меъёрию ҳуқуқӣ дар сатҳи байналмилалӣ қабул гардидаанд. Аз он ҷумла эълон гардидани «Соли 2003 соли байналмилалии оби тоза», давраи солҶои 2005-2015 Даҳсолаи байналмилалии фаъолияти «Об барои ҳаёт», соли 2008 эълон гардидани «Соли байналмилалии санитария» ва солҶои 2018-2028 Даҳсолаи байналмилалии амал «Об барои рушди устувор».

Ба андешаи мо, яке аз сабабҳои боз ҳам ба масъалаи глобалӣ таъдил ёфтани истифодаи захираҳои об - ин гармшавии иқлим (ҳарорат) дар кураи замин, обшавии пиряхҳо ва ба амал омадани ҳодисаҳои ғайриҷашмдошт аз қабали гармӣ ва хунуқиҳои ғайриҷашмдошт, баланд шудани сатҳи обҳои зеризаминӣ, заминчунбӣ вобаста ба обхезӣ ва туҳфонҳои баҳрӣ, суختани ҷангалҳо ва ғайраҳо мебошад. Чи тавре, ки маълум аст тақрибан чор моҳ пеш аз ин сарони кишварҳои бо ном G-20 дар давлати Индонезия ҷамъ шуда масъалаҳои иқтисодию иҷтимоӣ ва сиёсиро ҳаллу фасл намудаанд. Дар ҳамин вохӯри қарор карда шуд, ки яке аз масъалаҳои марказӣ - ин тағйирёбии иқлим дар кураи замин мебошад, ки бояд як чорабинии сатҳи баланд баргузор гардад ва ин масъала мавриди барасӣ қарор гирад. Ҳамин хел низ шуд баъдан дар давлати Аморати Араб вохӯрии сатҳи байналмилалӣ бо номи СОП-27 баргузор гардид, ки дар он ҷо ҳамагӣ ҳалли як масъала мавриди барасӣ қарор гирифт - ин ҳам бошад тағйирёбии иқлим дар кураи Замин ва вобастагии он бо захираҳои обӣ мебошанд, ки тули як ҳафта бо иштироки намоёндагони зиёда аз 30 давлати дунё баргузор гардид.

Хотиррасон менамоем, ки яке аз ҷамъомад ва нишастии ин чорабинии сатҳи баланд бо иштироки Пешвои миллат ва Сарвазири давлати Ҳолландия баргузор гардида, ки ин як заминаи мустаҳкам барои баргузории конференсияи сатҳи баланд вобаста ба истифодаи оқилонаи захираҳои обӣ гардид. Аз ин ҷост, ки 24 март соли ҷорӣ Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон дар шаҳри Нью-Йорки Иёлоти Муттаҳидаи Амрико дар маросими пӯшидашавии Конфронси оби СММ оид ба баррасии миёнамуҳлати фарогири татбиқи Даҳсолаи байналмилалӣ амал “Об барои рушди устувор”, солҳои 2018-2028 суҳанронӣ намудаанд.

Нахуст тибқи муқаррароти маросими пӯшидашавӣ Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон ва

Сарвазири минтақаи Арубаи Нидерланд Эвелин Вевер-Крус ба ҳайси раисони Конфронс интихоб гардидаанд. Пешвои миллат муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон ҳамчун раискунандаи Конфронси дуюми Созмони Милали Муттаҳид оид ба масоили об суханро ба Дабири кулли Созмони Милали Муттаҳид, Раиси Маҷмаи Умумии СММ ва Раиси ниҳоди СММ - Об Жилбер Хунбо дода, сипас бо маърузаӣ ҷамъбасти баромад намуданд.

Зимни суханронӣ Конфронси оби СММ-2023, ки аз 22 то 24 марти соли 2023 ҷараён дошт, Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон таъкид доштанд, ки дар давоми се рӯзи охир Конфронси дуюми Созмони Милали Муттаҳид оид ба масоили об, ки пас аз 46 сол бори аввал баргузор гардид, ҳазорон нафарро ҷамъ овард. Таъкид гардид, ки дар кори конфронс иштирокчиён яке аз масъалаҳои ҳаётан муҳим - мушкилоти истифодаи захираҳои обӣ, ки аз он ҳамаи соҳаҳо, аз ҷумла озуқа, тандурустӣ, иқлим, табиат, фарҳанг ва иқтисодиёти кишварҳоямон вобастагӣ дорад, баррасӣ гардид.

Зимни суханронияшон Пешвои миллат аз он ҷумла қайд намуданд, ки Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Шохигарии Нидерланд ҳамчун мизбонони ин Конфронс дар ҳама марҳилаҳо бо ҳамаи шарикони рушд ҳамкориҳои хуб доштанд. Бинобар ин ба ақидаи Пешвои миллат, мо дар масъалаҳои истифодаи оқилонаи захираҳои обӣ шарикони воқеӣ гардидем ва гардиши пурраи обро аз сарчашмаи он то баҳр муаррифӣ менамоем. Ҳамзамон, роҳбари давлат бомаврид қайд намуданд, ки рӯзномаи Амал оид ба об бояд дар се ҳамоиши калидии дар пешистодаи Созмони Милали Муттаҳид, яъне Саммити ҳадафҳои рушди устувор-2023, Саммити Оянда-2024 ва Саммити ҷаҳонӣ оид ба масоили иҷтимоӣ-2025 ва тавассути Форумҳои солонаи сиёсии сатҳи баланд оид ба ҳадафҳои рушди устувор, конфронсҳои ҷонибҳои манфиатдор оид ба масоили иқлим, гуногунии биологӣ, инчунин дигар равандҳои Созмони Милали Мутта-

ҳид ва албатта Раванди оби Душанбе ба таври мушаххас пайгирӣ карда шавад.

Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон захираҳои обиро сарчашмаи ҳама мавҷудоти зинда дар олам ва қудрати муттаҳидсозии одамони сайёра номида, таъкид доштанд, ки мо бояд тағйир додани тарзи фаҳмиш, арзиш ва идоракунии захираҳои обиро ба хубӣ дарк намуда тавонем. Ба андешаи Пешвои миллат “Моро зарур аст, ки вобаста ба об дидгоҳи набе дошта бошем, ки дурнамои рушди захираҳои обро инъикос намуда, ҳамзамон ба таҳкими нақши захираҳои оби тоза дар рӯзномаи баъдинаи ҷаҳонӣ мусоидат намоем”.

Як нукта низ боиси ифтихор ва сарфарозӣ ҳаст, ки Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон дар шаҳри Нью-Йорк Иёлоти Муттаҳидаи Амрико дар доираи Конфронси оби Созмони Милали Муттаҳид-2023 бо хабарнигори телевизиони СММ Шакунтала Санзиран мусоҳиба анҷом доданд.

Зимни мусоҳиба Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон оид ба иқдомоти талошҳои пайвастаи Ҷумҳурии Тоҷикистон дар соҳаи об, аз ҷумла дар масъалаҳои тадорукоти баргузори Конфронси оби Созмони Милали Муттаҳид, ҳадафҳои асосии пешниҳоди ташаббуси панҷуми Тоҷикистон вобаста ба эълон намудани соли 2025 ҳамчун Соли байналмилалӣ ҳифзи пиряхҳо ва аз соли 2025 минбаъд ҳар сол таҷлил кардани рӯзи 21 март ҳамчун Рӯзи ҷаҳонии пиряхҳо, омодагии Тоҷикистон ҷиҳати пешбурди масъалаҳои об, аз ҷумла пайгирии натиҷаҳои Конфронси оби Созмони Милали Муттаҳид-2023 фикру андешаҳои ҷолиб ва пайгиронаи ҳудро пешниҳод намудаанд.

Ба андешаи Пешвои миллат, бояд механизми самараноки пайгирии татбиқи ин уҳдадориҳо ба роҳ монда шуда, дар ин раванд аз ҳамаи

имкониётҳои мавҷуда истифода шавад, ки миёни онҳо ҳолатҳои зеринро метавон ҷудо намуд:

Аввалан, ин ки натиҷаю паёмҳои Конфронс бояд ба дигар чорабиниҳои калидии вобаста ба захираҳои обӣ, тағйирёбии иқлим, пешгирии офатҳои табиӣ ва умуман ҳамаи масъалаҳои марбут ба татбиқи Ҳадафҳои рушди устувор ҳамбастагӣ ва ҳамоҳангӣ дошта бошанд.

Дуввум, ин ки мавқеи масъалаҳои истифодаи оқилонаи захираҳои обӣ дар рӯзномаи Созмони Милали Муттаҳид ва дигар созмонҳои байналмилалӣ минтақавӣ бояд тақвият дода шаванд.

Сеюм, ин ки чиҳати рафъи мушкилоти марбут ба захираҳои обӣ барои дастгирӣ аз кишварҳои камтараққӣ ва рӯ ба тараққӣ бояд ҳаҷми сармоя ва маблағгузорӣ афзоиш дода шавад.

Чорум, ин ки ба мақсади назорати пайвастаи раванди татбиқи уҳдадорихо, аз ҷумла Рӯзномаи амали захираҳои обӣ, зарур аст, ки конфронсҳо ва дигар ҳамоишҳои Созмони Милали Муттаҳид минбаъд мунтазам сурат гиранд. Ба ин хотир, Пешвои миллат пешниҳод намуданд, ки Конфронси навбатии Созмон оид ба масъалаҳои захираҳои обӣ соли 2028 дар шаҳри Душанбе дар фарҷоми Даҳсолаи амал “Об барои рушди устувор” баргузор гардад. Илова бар ин зимни татбиқи ин амалу уҳдадорихо ва умуман Рӯзномаи амал оид ба захираҳои обӣ Пешвои миллат пешниҳод намуданд, ки “Раванди оби Душанбе”, ҳамчун платформаи пайгирӣ васеъ истифода карда шавад.

Таҳлилҳо нишон медиҳанд, ки вазъи захираҳои обӣ дар Сайёра, махсусан оби тоза зери таъсири амиқи таҳдидҳои гуногун, аз ҷумла тағйирёбии иқлим, афзоиши аҳолӣ, тамоюли шаҳрншинӣ ва саноатикунонӣ сол то сол муташанниҷ гардида истодааст.

Барои ноилшавӣ ба Ҳадафҳои рушди устувор, аз ҷумла ҳадафи бум ва дигар ҳадафҳои ҳамоҳангшудаи байналмилалӣ марбут ба об зарур аст, ки талошу амалҳои худро дар оянда низ дар ин самт афзоиш диҳем.

Ҳамзамон, вобаста ба ин, дар раванди омодагӣ ба Конфронс бояд пеш аз ҳама тавачҷуҳи асосиро маҳз ба гирифтани уҳдадориҳо ҷиҳати роҳандозии иқдомоти нав ва суръатбахшии амалҳои мавҷуда равона карда шаванд.

Аз ин ҷост, ки рӯзномаи амал дар соҳаи истифодаи самараноки захираҳои обӣ, ки дар пойтахти азизамон шаҳри Душанбе муаррифӣ карда шуд, амалу уҳдадориҳои зиёдеро фаро мегирад ва боварӣ дорем, ки зимни Конфронси оби Нью-Йорк ин боз ҳам санад бештар тақвият дода шуд.

Мо низ дар тақвияти гуфтаҳо ва суҳанрониҳои хирадмандонаи Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон қайд карданӣ ҳастем, ки дар ин конфронси сатҳи ниҳоят баланд, ки ба мушкилоти истифодаи самараноки захираҳои обӣ бахшида шуда буд, пеш аз ҳама сар карда аз кӯҳҳо, пирияхҳо ва дарёҳои сермаҷро дар кишвари зебоманзари Тоҷикистон, то резишгоҳи дарёҳо, соҳили баҳр ва ҷазираҳои Шоҳигарии Нидерланд масъалаҳои гардиши обро баррасӣ намудаанд. Ин аст қудрати бузурги захираҳои обӣ, ки қитъаҳо, кишварҳо, минтақаҳо, фарҳангҳо ва ҳатто тамаддунҳои гуногуни ҷаҳонро бо ҳам мепайвандад, ки як омили калидӣ дар роҳи муттаҳидсозии халқу миллатҳо мебошад. Ҳамзамон дар ин лаҳзаҳои ба мушкилоти истифодаи оқилонаи захираҳои обӣ вобастабуда зарур аст, ки ҳар як кадоми мо фурсатро ҷиҳати суръат бахшидан ба татбиқи минбаъдаи Ҳадафи шашуми рушди устувор ва дигар ҳадафҳои вобаста ба захираҳои обӣ аз даст надихем. Ин се рӯз дар ҳақиқат аҳли ҷаҳонро ба шаҳри Нью-Йорк овард, ки метавонад амалҳои таҳиягардидаи муштаракро дар масъалаҳои захираҳои обӣ ба ҷаҳон расонанд. Гарчанде ин Конфронс дар давраи миёнаи татбиқи Даҳсолаи амал об барои рушди устувор доир гардид (яъне соли 5-ум), аммо онро оғози шоҳроҳи нави амалҳои мушаххаси истифодаи оқилонаи захираҳои обӣ номидан мумкин аст, ки дар ин ҷо саҳми Пеш-

вои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон беназир ва беҳамто мебошад.

Исайнов Ҳ.Р.,

д.и.и., профессор, декани факултети иқтисод ва идораи Донишгоҳи миллии Тоҷикистон